

פרשת דברים

(ע"פ הרב אליהו הופמן)

הכוונות הנפלאות ביותר, אם הן אינן מלוות בהתנהגות הרוחשת כבוד, סופן נידונות לכישלון.

בפרשת שלח פגשנו לראשונה את המרגלים, אותם אנשים חשובים שמשה רבנו שלח לתור את הארץ, ולבדוק מהיכן ואיך ניתן לכבוש אותה. לפי הנראה, הקב"ה קצף על בקשתם (רש"י, במדבר י"ג, ב) והבטיח "חיהם שאני נותן להם מקום לטעות, בדברי המרגלים". בפרשת השבוע, פרשת דברים, התורה דנה באריכות מחדש את תקרית המרגלים, וסוקרת עם האומה שכעת מוכנה להיכנס לארץ, את האירועים שגרמו לנפילתם של אבותיהם, ארבעים שנה קודם לכן. משה אומר לבני ישראל (א', כ"ב-כ"ג):

"וַתִּקְרְבוּ אֵלַי פְּלִכֶם, וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלַחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ, וַיָּשָׁבוּ אֹתָנוּ דֹבָר: אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נֵעֲלָה בָּהּ, וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ. וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדֹּבָר וְאֶקְחָה מִמֶּם נְשִׁים עֹשֵׂר אֲנָשִׁים..."

השאלה המתבקשת: משה "עשה קריירה" מפעולתו כשליח מהימן של הקב"ה אל בני ישראל. חז"ל בטאו את הדבר: "רוח הקודש דיברה מתוך גרונו של משה". אם כן, איך יתכן, כשהקב"ה כועס לכאורה על בקשתם, משה נראה כמרוצה ומצהיר בלי בושה, "וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדֹּבָר" (ע' רש"י א', כ"ג, שהשאלה הזאת בהחלט מטרידה אותם).

מספרים שהרבי מפשיסחא זצ"ל אמר פעם לתלמידיו, "אם באמת הייתי רוצה, הייתי יכול להביא את המשיח. ואם תשאלו, מדוע אני נמנע מלעשות זאת? אגיד לכם: הרבי מאפטא הקדוש הוא צדיק גדול ונערץ, והוא מבוגר ממני בשנים רבות. אם משיח בא, והרבי מאפטא יוצא לקבל את פניו, ואנשים ישאלו: "אמור נא לנו, אחרי כל השנים הללו, אחרי כל תפילותינו ותחינותינו, מי גרם בסופו של דבר שתבוא ותתגלה לעולם?" ומשיח היה מצביע אל האדם הצעיר – עלי - , איך לפי דעתך היה הרבי מאפטא מרגיש? ולכן, אני נמנע..."

אינני טוען שהסיפור הזה ואת משמעויותיה מובנים לי לחלוטין. לא אנסה להחליט אם לקחת אותו פשוטו כמשמעו או בדרך משל. אולם, דבר אחר אני בטוח: רבי בונים היה מלמד את תלמידיו לקח רב עצמה של רגישות וכבוד לזולת, ובעיקר לאותם שבמעמד של

סמכות: אפילו הישג חשוב כהבאת המשיח – אם נעשה מתוך חוסר התחשבות הגורם כאב ומצוקה רגשית לאחרים- הוא אינו כדאי.

אברבנאל בפרשתנו מהרהר בעניין המרגלים, "קורה שאנחנו שוטחים בקשה אצילה ביותר... ובכל זאת, אנחנו מקלקלים את הכל, בדרך בה אנחנו מבקשים אותה". רש"י מפרש על ביטוי של התורה "וַתִּקְרְבוּ אֵלַי בְּלִפְנֵיכֶם", שהעם כולו ניגש אל משה בצורה פרועה, בלתי מסודרת ובחוסר נימוס. צעירים וזקנים דחפו והדפו זה את זה, בלי לתת כבוד למנהיגי האומה שביניהם. הספורנו מוסיף, שרק מנהיגים היו חייבים להציג הצעה חשובה כזו, ולא היה צריך בקשה ציבורית כאוטית.

יש לציין שמשה ענה "וַיֵּטֵב בְּעֵינַי הַדָּבָר". הוא לא שיבח את בקשתם – כי היא הוגשה בחוצפה פזיזה, ולא הגיעה לה שום שבח. במקום שאין כבוד, הגישה חייבת בהחלט להיות חשודה. אולם הרעיון היה רעיון טוב (אברבנאל).

הכוונות הרציניות ביותר, אם הן אינן מלוות בהתנהגות מכובדת, סופן נדונות לכישלון. קודם שפנחס הרג את זמרי וכוזבי על מעשיהם הפרוצים (ע' במדבר כ"ה, וגם עולת שבת י"ב-ל-ט), הוא ניגש אל משה רבנו. "האח של אבי אבא, האם לא לימדת אותנו כשירדת מהר סיני, שהבועל ארמית, קנאים פוגעים בו (סנהדרין, פ"ב, עמוד א')?" פנחס היה הקנאי. הוא היה במצב של תסיסה וקנאות קיצוניות, והיה מוכן לבצע פעולות דרסטיות, כדי לנקום על כבוד הקב"ה בכל מחיר. אבל הוא לא שכח את נימוסיו. כשהוא פנה למשה, שאך עתה שכח ההלכה הזאת, הוא עשה את זה בכבוד עמוק וברגישות.

השולחן ערוך (יורה דעה, רמ, רמב) קובע שגם אם רואים את הרב או את ההורים שלנו טועים בהלכה, אסור לנו למתוח אליהם ביקורת גלויה, אלא עדיף לנסות לתקנם, על ידי שמפנים אליהם שאלה, כדרך שעשה פנחס: "רבי/אבא, הלא לימדת אותי....?" (ברור שחשוב מאוד שנלמד את ילדינו את ההלכות האלה של דרך ארץ וכבוד. הם לא יטמיעו אותם ללא הדרכתנו).

לעיתים קרובות, ברגע פזיז של ויכוח - במיוחד כשאנחנו חשים שאנחנו פועלים מתוך יושר וכוונות טהורות – אנחנו שוכחים את עצמנו ומביעים את טענותינו ועמדותינו בצורה שאינה הולמת דרך החזון האצילית שאנחנו מנסים להעביר. ה'טמפרטורה' עולה, אש הזעם הצודק נדלק, ודברים נאמרים בפזיזות שנצטער עליהם מאוחר יותר. כמה קריטי לזכור את הדברים העמוקים של חכמינו: גם האידאליים החשובים ביותר מועדים לכישלון, כשהם נמסרים בעזות מצח ובחוסר כבוד.